

УДК 351:796.03

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-741-747](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-741-747)

Лелека Віталій Миколайович кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури та спорту, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, <https://orcid.org/0000-0001-5680-7784>

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ АМЕРИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розкрито пріоритети розвитку фізичної культури в організації здорового способу життя як здобувачами освіти, так і учасниками освітнього процесу в США. *Метою статті* є використання досвіду Америки щодо розвитку фізичної культури в Україні. Проаналізовано американський досвід щодо забезпечення фізичного виховання, який є спектром інноваційних доробок у розвитку фізичної культури та вдосконалення існуючої системи організації оздоровчої рухової активності в Україні. Аналіз основних пріоритетів фізичного виховання у школах США надає можливість визначити характерні риси та позитивні аспекти в організації фізичної підготовки здобувачів освіти й долучити їх у вітчизняну практику.

Резюмуючи у статті наведені законодавчі документи, державні програми й ініціативи, зазначено, що в США наявне поєднання зусиль законодавчої, виконавчої влади та громадських організацій задля залучення до оздоровчої рухової активності та ведення здорового способу життя і формування здоров'я. Спільними зусиллями цих інституцій проводиться унікальна пропаганда та законотворча діяльність щодо покращення як рівня інформованості, знань, доступності так і рівня фізичного розвитку та стану здоров'я населення. Урядом США не лише пропагується здоровий спосіб життя, заняття руховою діяльністю, спорт, але й організовується і фінансується у всій багатогранності проявів.

Керівним принципом діяльності цих громадських організацій є мотивація людей будь-якого віку до досягнення та підтримки задовільної фізичної форми, здоров'я та самопочуття. В США створені ідеальні умови, кожна людина може вдома, на роботі, або в спортивному центрі зміцнювати своє здоров'я, тренуватися, підтримувати здоровий життєвий тонус. Сучасна структура американського спорту включає чотири основних напрямки: спорт у навчальних закладах, рекреаційний спорт, аматорський спорт, професійний спорт.

Ключові слова: фізична культура, здобувачі освіти, учасники освітнього процесу, громадські організації, законодавчі документи.

Leleka Vitalii Mykolayovych Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor of the Department of Physical Culture and Sports, V.O.Sukhomlynskyi National University of Mykolai, <https://orcid.org/0000-0001-5680-7784>

USE OF AMERICAN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL CULTURE IN UKRAINE

Abstract. The article reveals the priorities of the development of physical culture in the organization of a healthy lifestyle by both students of education and participants of the educational process in the USA. The purpose of the article is to use America's experience in the development of physical culture in Ukraine. The American experience in providing physical education is analyzed, which is a spectrum of innovative developments in the development of physical culture and improvement of the existing system of organizing healthy physical activity in Ukraine. The analysis of the main priorities of physical education in the schools of the USA provides an opportunity to determine the characteristic features and positive aspects in the organization of physical training of students and to include them in domestic practice.

Summarizing the legislative documents, state programs and initiatives presented in the article, it is stated that in the USA there is a combination of efforts of the legislative, executive authorities and public organizations to involve in health-improving physical activity and leading a healthy lifestyle and health formation. Through the joint efforts of these institutions, unique propaganda and law-making activities are carried out to improve the level of awareness, knowledge, accessibility, as well as the level of physical development and the state of health of the population. The U.S. government not only promotes a healthy lifestyle, physical activity, and sports, but also organizes and finances a wide variety of manifestations.

The guiding principle of the activities of these public organizations is the motivation of people of any age to achieve and maintain a satisfactory physical form, health and well-being. Ideal conditions have been created in the USA, everyone can improve their health, train, and maintain a healthy lifestyle at home, at work, or in a sports center. The modern structure of American sports includes four main areas: sports in educational institutions, recreational sports, amateur sports, and professional sports.

Keywords: physical education, education seekers, software and regulatory support, educational institutions, material and technical base.

Постановка проблеми. Фізична культура і спорт в Україні визнані сферою функціонування громадянського суспільства й соціально-гуманітарної політики держави. Соціальна значущість і пріоритетність означеного

задекларована у законах України та інших нормативних документах. На державному рівні здійснюється реформування фізичної культури і спорту, серед найбільш вагомих досягнень є ухвалення України Закону України «Про фізичну культуру і спорт», який, за оцінками фахівців, відкриває широкі можливості для успішної роботи щодо збереження здоров'я нації через заняття спортом та фізичною культурою, для розвитку спорту вищих досягнень і масового спорту та підвищення авторитету України як спортивної держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інноваційні процеси у сфері фізичної культури і спорту, осмислення цінності здоров'я людини, визнання високої соціальної значущості фізкультурної освіти, популяризація фізкультурно-оздоровчих заходів та олімпійських видів спорту, формування позитивного ставлення широких народних мас до фізкультури й спорту через визнання і пошанування досягнень команд чи окремих осіб – все це, як підтверджує досвід, зумовлює потребу в розширенні напрямків діяльності та послуг, що здійснюються засобами фізичної культури й відповідно, потребує суттєвих змін гуманітарної державної політики.

У Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» зазначено, що метою держави є формування у суспільстві умов до оздоровчої рухової активності та здорового способу життя для формування здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності в державі, що сприятиме розв'язанню гуманітарних і соціально-економічних проблем для особи, суспільства та держави. Разом з тим визначаються наявні в Україні проблеми (необхідність впровадження ефективних механізмів профілактики хронічних неінфекційних захворювань; посилення негативного впливу на здоров'я людини внаслідок зменшення обсягу та інтенсивності рухової активності; низький рівень залучення осіб до спеціально організованої рухової активності) тощо, котрі потребують більш детального обґрунтування та розв'язку [1 – 5].

Метою статті є використання досвіду Америки щодо розвитку фізичної культури в Україні.

Виклад основного матеріалу. Американське суспільство прийшло до потреби науково обґрунтованого регулювання мінімальної рухової активності, що й було законодавчо закріплено державою. Законодавча влада у США за останні роки активно розглядає питання щодо законодавчого регулювання у сфері збереження здоров'я населення та фізичного виховання.

Сукупність актуальних завдань системи фізичної культури і спорту в Україні потребують розв'язку наступних завдань [4, 5]:

 формування нових підходів до розвитку фізичної культури суспільства, виходячи з існуючих соціально-економічних реалій;

- + впровадження ефективних форм, методів і засобів фізкультурно-спортивної діяльності та видів спорту з урахуванням місцевих і регіональних особливостей, традицій, економічних факторів, умов праці і вільного часу населення;
- + впровадження дієвої системи фізкультурної просвіти населення з метою формування традицій і культури здорового способу життя;
- + розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України з питань фізичної культури і спорту;
- + запровадження нових підходів, які забезпечили б ефективне фінансування потреб галузі;
- + збереження наявної матеріально-технічної бази, поліпшення умов її функціонування, а також напрямів подальшого її розвитку;
- + реформування організаційних основ фізкультурно-спортивного руху;
- + підготовку нового покоління кадрів, підвищення їх професіоналізму;
- + удосконалення системи спорту вищих досягнень, спортивного резерву, науково-методичного та медичного забезпечення;
- + надання державної підтримки подальшому удосконаленню фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної та спортивної діяльності серед інвалідів [4, 5].

Натомість в США створені ідеальні умови, кожна людина може вдома, на роботі, або в спортивному центрі зміцнювати своє здоров'я, тренуватися, підтримувати здоровий життєвий тонус [1, 3].

Сучасна структура американського спорту включає чотири основних напрямки: спорт у навчальних закладах, рекреаційний спорт, аматорський спорт, професійний спорт.

Спорт у навчальних закладах – це навчання спортивним вмінням, тактиці і знанням в рамках офіційної академічної програми. Зазвичай це відноситься до поняття «фізична активність» [2, 5].

Рекреаційний спорт – організована фізична активність з метою одержання задоволення, так званий масовий спорт [3, 4].

Аматорський спорт – орієнтує людей на змагання в рамках різних об'єднань, асоціацій, спілок, таких, наприклад, як Національна асоціація студентського спорту (НКАА) [1, 3].

Професійний спорт – це комерційне підприємство з акцентом розваги. Він представлений, первинно, діяльністю таких організацій як Головна бейсбольна ліга (ГБЛ), Національна футбольна ліга (НФЛ), Національна баскетбольна ліга (НБЛ), Національна хокейна ліга (НХЛ) [3, 5].

Федеральний уряд Сполучених Штатів Америки, діючи в інтересах своїх громадян, визнає людину, її життя та здоров'я найвищими соціальними цінностями держави. З проблемами, пов'язаними із покращенням здоров'я і якості життя на основі щоденної фізичної активності в адміністрації президента Сполучених Штатів Америки займається ряд департаментів: Рада президента з питань фітнесу, спорту та харчування; Центр з контролю і профілактики захворювань; Департамент охорони здоров'я та соціальних служб; Центр медичної допомоги та медичного обслуговування; Відділ хвороб серця і профілактики інсульту; Відділ підлітків та охорони здоров'я школярів; Відділ громадського здоров'я; Відділ здоров'я населення; Бюро здоров'я матері і дитини; Управління з попередження захворювань і зміцнення здоров'я; Управління здоров'я національних меншин; Канцелярія помічника секретаря з охорони здоров'я; Управління першої леді; Управління охорони здоров'я [2, 3].

За участі й підтримки цих департаментів і управлінь на даний момент у США розроблено та впроваджено наступні програми у сфері збереження здоров'я, рухової активності, спорту (табл. 1).

Таблиця 1

Програми розвитку фізичної культури і спорту в США

П/п	Назва організацій
1	2
1	«Основні напрями фізичної активності для американців» (Physical Activity Guide lines for Americans)
2	«Основи здорового харчування для американців» (Dietary Guidelines for Americans)
3	«План дій в галузі суспільної охорони здоров'я з метою попередження серцевих захворювань та інсульту» (A Public Health Action Plan to Prevent Heart Disease and Stroke)
4	«Здорове суспільство» (Healthy Communities)
5	«Давайте рухатися» (Let's Move)
6	«Мільйон сердець» (The Million Hearts Initiative)
7	«Національна ініціатива щодо покращення здоров'я підлітків» (National Initiative to Improve Adolescent Health)
8	«Національна стратегія запобігання» (National Prevention Strategy)

Визначальну роль у розвитку фізичної культури і спорту відіграють громадські організації оздоровчої та фізкультурно-спортивної спрямованості (табл. 2).

Таблиця 2

Громадські організації оздоровчої та фізкультурно-спортивної спрямованості

П/п	Назва організації	Характеристика діяльності
1	2	3
1	Національна Асоціація Танців (National Dance Association, NDA)	виступає за здорові професійні практики у танцювальній освіті
2	Американська асоціація фізичної активності та рекреації (American Association for Physical Activity and Recreation, AAPAR)	є членською асоціацією викладачів вищих навчальних закладів, студентів, вчителів, професіоналів у галузі фітнесу, інструкторів рекреації та суспільних лідерів, які просувають довічну фізичну діяльність, адаптоване фізичне виховання та рекреаційні види спорту серед людей будь-якого віку та можливостей
3	Американська асоціація здоров'я (American Association for Health Education, AAHE)	допомагає професіоналам у сфері охорони здоров'я просувати власні думки щодо здорового способу життя у освіту
4	Національна асоціація спорту та фізичного виховання (National Association for Sports and Physical Education, NASPE)	просуває професійні практики у різних видах спорту та рухової діяльності шляхом дослідження та розповсюдження інформації; не лише привертає увагу до важливості якісних, щоденних фізкультурних програм для усіх дітей шкільного віку, а й надає інформацію, яка може бути використана у якості основи задля розширення та покращення діючих фізкультурних освітніх програм у штатах у галузях, які цього потребують
5	Національна асоціація для дівчат та жінок у спорті (National Association for Girls and Women in Sports, NAGWS)	надає керівні вказівки та стандарти для жіночих атлетичних програм у коледжах та школах і матеріали щодо тендерної рівності для досягнення однакового фінансування, однакової якості та рівня поваги до дівочих та жіночих освітніх програм

Керівним принципом діяльності цих громадських організацій є мотивація людей будь-якого віку до досягнення та підтримки задовільної фізичної форми, здоров'я та самопочуття.

Висновки. Таким чином, охарактеризовано основні чинники розвитку сфери фізичної культури і спорту в США. Окреслено діяльність: департаментів в адміністрації президента Сполучених Штатів Америки пов'язаними із покращенням здоров'я і якості життя на основі щоденної фізичної активності; основних громадських організацій оздоровчої та

фізкультурно-спортивної спрямованості; наведені законодавчі акти. Розкрито взаємодію держави та суспільства США для створення оптимальних умов кожній людині для зміцнення здоров'я, тренувань, підтримування життєвого тону за місцем проживання, роботи, або в спортивному центрі.

Резюмуючи вище наведені законодавчі документи, державні програми й ініціативи, зазначимо, що в США наявне поєднання зусиль законодавчої, виконавчої влади та громадських організацій задля залучення до оздоровчої рухової активності та ведення здорового способу життя і формування здоров'я. Спільними зусиллями цих інституцій проводиться унікальна пропаганда та законотворча діяльність щодо покращення як рівня інформованості, знань, доступності так і рівня фізичного розвитку та стану здоров'я населення. Урядом США не лише пропагується здоровий спосіб життя, заняття руховою діяльністю, спорт, але й організовується і фінансується у всій багатогранності проявів.

Подальші дослідження спрямовані на вивчення державних програм з оздоровчої рухової діяльності.

Література:

1. Comprehensive School Physical Activity Programs: Helping All Students Achieve 60 minutes of physical Activity Each Day-American Alliance for HEALTH Physical Education, Recreation and Dance, 2013. P. 3-31.
2. Frank K. A. Ways in which intercollegiate athletics contribute to university success. North Carolina State University, 2002. P. 47-55.
3. Fullan R., Change forces with a Vengeance-Routledge Farmer, Taylor and Francis Group. London and New York, 2000. 260 p.
4. Мединський С. В. Перспективи забезпечення та розвитку фізичної культури і спорту серед дорослого населення України. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. моногр. Харків: ХДАДМ. 2006. № 4. С. 116-118.
5. Шкреттій Ю. М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2004. № 4. С. 5-11.

References:

1. Comprehensive School Physical Activity Programs: Helping All Students Achieve 60 minutes of physical Activity Each Day [Comprehensive School Physical Activity Programs: Helping All Students Achieve 60 minutes of physical Activity Each Day]. (2013). American Alliance for HEALTH Physical Education, Recreation and Dance, 3-31 [in English].
2. Frank, K. A. (2002). Ways in which intercollegiate athletics contribute to university success [Ways in which intercollegiate athletics contribute to university success]. North Carolina State University, 47-55 [in English].
3. Fullan, R. (2000). Change forces with a Vengeance-Routledge Farmer, Taylor and Francis Group [Change forces with a Vengeance-Routledge Farmer, Taylor and Francis Group]. London and New York, 260 [in English].
4. Medynskyi, S. V. (2006). Perspektyvy zabezpechennia ta rozvytku fizychnoi kultury i sportu sered dorosloho naseleennia Ukrainy [Prospects for the provision and development of physical culture and sports among the adult population of Ukraine]. Pedagogika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu: nauk. monohr. Kharkiv: KhDADM, 4, 116-118 [in Ukraine].
5. Shkrebtiy, Yu. M. (2004). Napriamy reformuvannia systemy fizychnoi kultury i sportu v Ukraini [Directions of reforming the system of physical culture and sports in Ukraine]. Aktualni problemy fizychnoi kultury i sportu, 4, 5-11 [in Ukraine].